

# Nyssa (Tupela)

čeleď: Nyssaceae

Roste v Severní Americe nebo z jihovýchodní Asii v podobě opadavého stromu nebo keře s úzce zakulacenou korunou. Větve převislé, někdy až k zemi a v mládí zpravidla ochlupené. Listy jsou střídavé, zpravidla seskupené na koncích větví, vejčité, zubaté, kožovité a na podzim se zabarvují do zlatooranžové, až svítivě červené. Kvetou v dubnu až květnu krátce po vyrašení listů jednopohlavnými, dvoudomými 4 - 5tičetnými květy, samičí po 1 - 2ks, jsou přisedlé, samčí po (2 - 10)ks ve stopkatých svazečcích, okolících nebo krátkých hrozen, kalich může být 5tízubý a korunní lístky bývají malé. Plody jsou eliptické, vejčité nebo podlouhlé, peckovité, černé, modré, růžově fialové nebo červené a obsahují zpravidla 1 semeno. Nejznámějším druhem je *N. sylvatica* a *N. aquatica*.

Vyhovují ji neutrální nebo kyselé půdy na plném slunci nebo v polostínu.

Jelikož semena si uchovávají klíčivost jen krátkou dobu, musíme je hned po získání stratifikovat a na jaře vyset. Můžeme také využít kořenové výmladky, které vysadíme do pařeniště.

## Nyssa aquatica (Tupela vodní)

synonyma: *Bumelia denticulata*, *N. angulisans*, *N. angulosa*, *N. candicans* var. *grandidentata*, *N. dentata*, *N. denticulata*, *N. grandidentata*, *N. palustris*, *N. tomentosa*, *N. uniflora*, *Streblina denticulata*

oblasti: Alabama, Arkansas, Florida, Georgia, Illinois, Jižní Karolína, Kentucky, Louisiana, Mississippi, Missouri, Severní Karolína, Tennessee, Texas, Virginie

Roste v USA v podobě stromu s úzkou korunou. Dorůstá výšky 15 - 20 (i 30)m. Báze kmene je tlustá. Větve jsou v mládí plstnaté, později červené. Listy jsou úzce vejčité, široce eliptické nebo obvejčité, špičaté až zašpičatělé s hrotem, mohou být řídce zubaté, lesklé, tmavě zelené, v zprvu oboustranně ochlupené, dlouhé 10 - 16 (i 20)cm, báze je klínovitá až srdčitá, spodní strana modře zelená, spodní strana ochlupená a řapíky jsou dlouhé 3 - 5cm. Samčím květenstvím je hustá hlávka na 1,5cm stopce, vlastní květy mají korunní lístky délky 2 - 3mm, samičí květy vyrůstají samostatně, listeny jsou dlouhé 0,5 - 1cm a korunní lístky jsou dlouhé 4mm. Plodem je tmavě růžově fialová peckovice délky 2 - 3mm s 8 - 10ti rýhami.

Vysazuje se na vlhké chráněné místo, kde kořeny dosáhnou ke spodní vodě. Po vysazení je potřeba semenáčky chránit před mrazy - odrostlejší rostliny už zimu snášejí lépe.

## Nyssa bidoupensis

### Nyssa bifida

synonyma: *N. yunnanensis*

oblasti: Yunnan

Roste v Číně v podobě dvoudomého stromu. Dorůstá výšky 25 - 30m. Borka je tmavě hnědá. Listy jsou eliptické nebo obvejčité, špičaté, mohou být mírně vykrajované, tmavě zelené, dlouhé 15 -

22cm, široké 8 - 12cm, báze je tupá až prakticky kulatá, spodní strana šedě zelená a řapíky jsou dlouhé 2 - 3cm. Samčím květenstvím je bohatý úžlabní okolík, vlastní květy mají 3mm stopku, kališní cípy jsou vejčité 3úhlé, dlouhé 0,5mm, korunních lístků je 5, jsou podlouhlé, dlouhé 2mm a široké 1mm. Plody jsou růžově fialově hnědé, eliptické, dlouhé 2cm a široké 1cm.

### Nyssa biflora

synonyma: *N. biflora* var. *ursina*, *N. servatilis*, *N. sylvatica* subsp. *biflora*, *N. sylvatica* var. *biflora*, *N. sylvatica* var. *ursina*, *N. ursina*

oblasti: Alabama, Arkansas, Delaware, Florida, Georgia, Illinois, Jižní Karolína, Louisiana, Maryland, Mississippi, Missouri, New Jersey, Severní Karolína, Tennessee, Texas, Virginie

### Nyssa haidingeri (Tupela Haidingerova)

Vyhynulý druh.

### Nyssa hongiaoensis

### Nyssa javanica

synonyma: *Agathisanthes javanica*, *Ceratostachys arborea*, *Daphniphyllopsis capitata*, *Ilex daphniphylloides*, *N. arborea*, *N. leptophylla*, *N. sessiliflora*, *N. wenshanensis* var. *longipedunculata*

oblasti: Arunáčalpradéš, Ásám, Bangladéš, Bhútán, Borneo, Fujian, J Čína, Jáva, Jiangxi, JZ Čína, Kambodža, Laos, Malajský poloostrov, Manípur, Méghálaja, Mizóram, Myanmar (Barma), Sikkim, Sumatra, Thajsko, Tripura, V Čína, V Himálaj, Vietnam, Západní Bengálsko

Roste od východního Himálaje přes Indočínu po Jávu v podobě stromu. Dorůstá výšky 30 - 50m (část bez větví až 23m) při průměru kmene 0,3 - 1m. Borka je šedá, hladká až mírně šupinatá a lenticely korkové. Větvě jsou v mládí plstnaté a zelené. Listy jsou úzce eliptické až obkopinaté, obvejčité nebo úzce kopinaté, zašpičatělé, dlouhé 5 - 23cm, široké 2 - 8cm, báze je klínovitá, žilnatinu tvoří 8 - 11 párů žilek a řapíky jsou dlouhé 1 - 4cm. Květenstvím je prakticky kulatá hlávka velikosti 1 - 1,8cm, samčí jsou 20 - 40tikvěté, samičí 3 - 8 (i 18)tikvěté na 1,5 - 2,3cm stopce, listeny i listence široce vejčité, vlastní květy obou pohlaví jsou podobné, kalich ochlupený, dlouhý 3mm, se 4 - 5ti zuby, laloky velikosti 0,5mm, korunní lístky jsou dlouhé 3mm a široké 1,5mm. Plody jsou obvejčité nebo eliptické peckovice délky 1,2 - 2,3cm, šířky 0,4 - 1,5cm a obsahují obvejčité špičaté zploštělé pecky.

### Nyssa leptophylla

oblasti: Hunan

Roste na Hunanu v podobě stromu. Borka je hnědá a hladká. Větvě jsou v mládí ochlupené. Listy jsou eliptické, špičaté, tmavě zelené, dlouhé 4 - 5cm, široké 3 - 3,5cm, báze široce klínovitá až tupá, spodní strana je světle zelená, žilnatinu tvoří 9 - 10 párů žilek a řapíky jsou dlouhé 0,7 - 1cm. Plodem je přisedlá prakticky vejčitá nebo obvejčitá zprvu ochlupená peckovice délky 7 - 8mm a šířky 5mm.

### Nyssa ogeche (Tupela zašpičatělá)

synonyma: *N. acuminata*, *N. candicans*, *N. capitata*, *N. coccinea*, *N. montana*, *N. ogeche* var. *acuminata*, *N. oye-chee*, *N. tomentosa*

oblasti: Alabama, Florida, Georgia, Jižní Karolína

Roste v USA v podobě stromu nebo keře s úzkou korunou. Dorůstá výšky (3 -) 8 - 10 (i 20)m. Větve jsou hnědé nebo šedé, v mládí červené, oranžové nebo zelené a ochlupené. Listy jsou zpravidla seskupené na koncích větví, čárkovité, úzce eliptické, vejčité až obkopinaté, špičaté, zašpičatělé nebo zakulacené (i tupé), dlouhé (6 -) 9 - 12 (i 15)cm, široké (2 -) 3 - 6cm, báze je zúžená, spodní strana občas mírně plstnatá a řapíky jsou dlouhé 0,5 - 1cm. Samčím květenstvím je hustá hlávka na 1,5 - 2,5cm stopce, vlastní květy mají korunní lístky ochlupené, dlouhé 1,5mm, samičí květy vyrůstají samostatně na 0,5 - 1,5cm stopce a korunní lístky jsou dlouhé 2mm. Plodem je eliptická červená peckovice na 0,5 - 1cm stopce délky (1,5 -) 2 - 3 (i 3,5)cm, šířky 7mm a s 10 - 12ti rýhami.

### Nyssa ornithobroma (Tupela ptačí zob)

Vyhynulý druh. Plod dosahoval velikosti 2cm.

### Nyssa shangaszeensis

oblasti: Guangxi

Roste v Číně v podobě stálezeleného stromu. Dorůstá výšky 3 - 5m. Listy jsou úzce eliptické (i úzce obvejčité), špičaté, mírně vykrajované až prakticky celokrajné, kožovité, zelené, dlouhé 7 - 11cm, široké 3,8 - 4,8cm, báze je široce klínovitá nebo tupá, spodní strana světle zelená, žilnatinu tvoří 9 - 10 párů žilek a řapíky jsou dlouhé 1,5 - 2,5cm. Plody jsou přisedlé, úzce eliptické, dlouhé 1,2cm a široké 7mm.

### Nyssa sinensis

synonyma: *Alangium shweliense*, *Microrhamnus bodinieri*, *N. megacarpa*, *N. shangszeensis*, *N. shweliensis*, *N. sinensis* var. *oblongifolia*, *N. sinensis* var. *sinensis*, *N. wenshanensis*

oblasti: Yunnan

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky 15 - 20m. Borka je tmavě šedá. Větve jsou v mládí ochlupené. Listy jsou podlouhlé až vejčité nebo úzce kopinaté, špičaté až zašpičatělé, vykrajované, tmavě zelené, dlouhé (8 -) 9 - 14 (i 15)cm, široké 4 - 5 (i 8)cm, báze je prakticky kulatá nebo tupá, spodní strana světle zelená, řídce ochlupená, žilnatinu tvoří 7 - 9 (i 12) párů žilek a řapíky jsou dlouhé 1,5 - 2cm. Květenstvím je (cca 30tikvětý) okolík nebo hrozen, samčí květy mají (5 -) 7 (i 8)mm stopku, kalich je 5tilaločný, laloky vejčité nebo 3úhlé, korunních lístků je 5, jsou podlouhlé, dlouhé 3mm, široké 1mm, samičí květy mají 1 - 2mm stopku, korunní lístky jsou dlouhé 1,5 (i 3)mm a široké 1,8mm. Plody jsou podlouhlé nebo obvejčité či vejčité, namodralé, dlouhé 1 - 1,2 (i 1,3)cm a široké 6 (i 7)mm.

### Nyssa sylvatica (Tupela lesní)

synonyma: *N. canadensis*, *N. caroliniana*, *N. ciliata*, *N. integrifolia*, *N. integrifolia* var. *glauca*, *N. multiflora*, *N. multiflora* var. *sylvatica*, *N. sylvatica* var. *aquatica*, *N. sylvatica* var. *caroliniana*, *N. sylvatica* var. *dilatata*, *N. sylvatica* var. *sylvatica*, *N. sylvatica* var. *typica*, *N. villosa*

oblasti: Alabama, Arkansas, Connecticut, Delaware, Florida, Georgia, Illinois, Indiana, Jižní Karolína, JV Asie, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Maryland, Massachusetts, Michigan, Mississippi, Missouri, New Hampshire, New Jersey, New York, Ohio, Oklahoma, Ontario, Pennsylvania, Rhode Island, Severní Karolína, Tennessee, Texas, Vermont, Virginie, Wisconsin, Západní Virginie

Roste na východě Severní Ameriky a jihovýchodu Asie v podobě opadavého stromu (i keře) s úzkou zakulacenou korunou. Dorůstá výšky (20 -) 25 - 30 (i 40)m a šířky 15m v úzce sloupovitém habitu. Kořeny směřují vertikálně dolů, což znemožňuje přesazování. Větve jsou vodorovné a v mládí převislé. Borka je tmavě šedě hnědá a hluboce zbrázděná. Listy bývají seskupené na koncích větví, vejčité až obvejčité, špičaté až zašpičatělé, celokrajné (i hrubě zubaté), lesklé, zelené, na podzim červené a žluté, dlouhé (3 -) 5 - 12cm, báze je klínovitá, spodní strana namodralá a řapíky jsou dlouhé 0,6 - 3,5cm. Samčím květenstvím je 5 - 12tikvětý hrozen, samičím je 1 - 3květý svazeček, vlastní květy jsou drobné, zelené, mají 1 - 5mm stopku, zpravidla podepřené drobnými listeny a korunní lístky jsou dlouhé 1,5mm. Plodenství je 1 - 3četné, vlastní plody vejčité, modře černé, dlouhé 0,8 - 1,5cm a obsahují pecky s 10 - 12ti žebry. Existují vnitrodruhové taxony:

- 'Afterburner'/'David Odom' - vzpřímený kuželovitý až vejčitý habitus; výška 11m, šířka 6m; listy zelené, lesklé, na podzim červené, mírně do oranžova
- 'Autumn Cascades' - převislý habitus; v 10ti letech výška 6 - 9m, šířka 2 - 3,5m; listy velké, lesklé, tmavě zelené, na podzim červeně oranžové
- var. biflora/N. biflora - jihovýchod USA; kuželovitý mírně zakulacený habitus; výška 12 (i 18)m; kmen užší, ale na bázi tlustý; borka šedá; větve v mládí ochlupené; listy úzce eliptické až obkopinaté, tupé, zakulacené (i špičaté), prakticky kožovité, dlouhé 4 - 12cm, široké 1,5 - 4,5cm, báze pomalu zúžená a řapíky dlouhé 1 - 1,5cm; samčí květenstvím je okolík nebo krátký hrozen na 1,5 - 3cm stopce, vlastní květy bývají podepřené malými listeny, mají 3 - 7mm stopku, samičí květy bývají párovité a korunní lístky dlouhé 1mm; plody tmavě modré až prakticky černé, dlouhé 1 - 1,5cm, široké 0,8 - 1cm a pecky rýhované
- 'Firestarter'/'JFS-red' - úzce eliptický vzpřímený habitus; výška 10,5m, šířka 5,4m; listy tmavě zelené, na podzim červené; sterilní
- 'Green Gable' - vzpřímený kuželovitý habitus; v 10ti letech výška 6 - 9m, šířka 4 - 6m; listy tmavě zelené, na podzim červeně oranžové až červené
- 'Gum Drop' - vzpřímený eliptický habitus; výška 9m, šířka 6m; listy tmavě zelené, lesklé, na podzim červené
- 'High Beeches' - listy na podzim lesklé, červené, růžové a žluté
- 'Isabel Grace' - převislý habitus; listy občas ne okraji červené, na podzim červené, dlouhé 11cm a široké 4cm
- 'Jermyn's Flame' - listy velké, na podzim červené, žluté a oranžové
- 'Penwood Weeper' - převislý později deštníkovitý habitus; výška 9 - 12m, šířka 6 - 9m; listy na podzim žluté až oranžové; samičí
- 'Sheffield Park'
- 'Sheri's Cloud' - listy široké s asymetrickým bílým okrajem
- 'Snow Flurries'/'Gechrist' - listy v mládí žluté s béžovým okrajem, světle naoranžovělé, později zelené s prakticky bílým okrajem
- 'The James' - široce vejčitý hustý habitus; větve ohnuté vzhůru; listy tmavě zelené, na vrcholku zpravidla červené, na podzim zpravidla červeně oranžové, dlouhé 10,4cm, široké 4,4cm, řapíky červené
- 'Tupelo Tower' - sloupovitý až úzce kuželovitý habitus; výška 9 - 12cm, šířka 3 - 5m; listy na podzim červené
- 'White Chapel'/'Cherry Pie' - úzce kuželovitý habitus; listy na podzim červené až růžově červené
- 'Wildfire' - široce kuželovitý habitus; výška 12m, šířka 7,5m; borka obdélníkově popraskaná, tmavě

šedá až prakticky černá; listy v mládí bronzově červené, později zelené, na podzim žluté, oranžové a červené

- 'Wisley Bonfire' - kuželovitý habitus; listy červené

Potřebuje sušší půdu bez příměsi vápníku. Po vysazení je potřeba semenáčky chránit před mrazy - odrostlejší rostliny už zimy snášejí lépe.

## Nyssa talamancana

## Nyssa ursina

oblasti: Florida

Roste v USA v podobě keře. Větve jsou hnědé až tmavě šedé, v mládí ochlupené, zelené nebo červené a ochlupené. Listy jsou seskupené na krátkých postranních větvích, eliptické až lopatkovité, zakulacené až tupé, kožovité, dlouhé 2 - 7cm, široké 0,7 - 1,3cm, spodní strana je světlejší a řapíky jsou dlouhé 2 - 5cm. Samčím květenstvím je 2 - 4květý okolík na 1 - 2cm stopce a samičí květenství je menší. Plodem je kulatá peckovice průměru 1cm na 1 - 2cm stopce.

Další informace:

<http://database.dendrologie.cz/domains/database.dendrologie.cz/index.php?menu=4&id=501>

[http://www.uspza.cz/index\\_sub.php?id=10388](http://www.uspza.cz/index_sub.php?id=10388)

<https://www.rostliny.net/>